

De mogelijke mondigheid van eerstejaars studenten¹

Instituut voor Algemene Psychologie, Rijksuniversiteit, Groningen

J. C. J. BONARIUS

Een van de tegenwerkende krachten bij de verandering van onderwijsstructuur en onderwijsmethoden is de angst voor benaderingen, die men niet uit ervaring kent. Een nuchtere uitwisseling van ervaringen is noodzakelijk. Reeds tijdens de cursus 1968/1969 – nog voor de grondige structuurwijziging aan de Subfakulteit Psychologie te Groningen – werd binnen de opleiding experimentele psychologie voor eerstejaars studenten geëksperimenteerd (!) met een vérgaande verschuiving van de verantwoordelijkheid van docent naar studenten. De ervaringen hiermee worden besproken. Ze worden bovendien vergeleken met die in de cursus 1969/1970, toen dezelfde benadering plaatsvond, niet als experiment, maar als typerend onderdeel van de inmiddels totaal gewijzigde structuur van de Subfakulteit Psychologie.

Interne democratisering

De psychologische subfakulteit van de Rijksuniversiteit te Groningen heeft vanaf 1968 vooraan gestaan bij de democratiseringsbeweging op de universiteit. Het cursusjaar 1968-1969 werd gekenmerkt door veel discussie over democratisering van de structuur, over de doelstellingen van het onderwijs en over de methoden van kennisvergaring. Behalve deel te nemen aan de gedachtenwisseling over de mogelijkheid (of onmogelijkheid) van democratisch onderwijs heb ik tijdens dat 'diskussiejaar' getracht nog tijdens de 'oude' structuur enkele aspecten van democratisch onderwijs aan de ervaring te toetsen, en wel in het gedeelte van de propedeuse opleiding experimentele psychologie, waarvoor ik te Groningen verantwoordelijk ben. In het onderstaande wordt hiervan verslag uitgebracht, alsmede

van de ervaringen met het onderdeel experimentele psychologie binnen het cursusjaar 1969-1970, dus na de invoering van de veranderingen in de bestuurs- en onderwijsstructuur (zie hiervoor: Gids voor de subfakulteit psychologie, 1969-1970; Verberk, 1969).

De eerstejaars-opleiding experimentele psychologie bestaat in Groningen uit drie delen: een *apparatuur-praktikum*, waarin elke student een achttal min of meer klassieke experimentele proefjes uitvoert (onderscheidingsdrempel; 'transfer of training'; kausaliteitswaarneming, enz.); Een *kollege experimentele methoden*, gevolgd door een toets over de kollegestof en het behandelde boekje van Anderson (1966). Tenslotte een z.g. *groepspraktikum*, waarin de studenten een of twee meer omvattende problemen experimenteel onderzoeken, en er een verslag over inleveren. Om aan het groepspraktikum deel te mogen nemen, moet de student geslaagd zijn voor de toets. De in 1968-1969 voor het eerst uitgeprobeerde veranderingen betreffen de toets over kollege en boek over experimentele methoden, en een totaal gewijzigde opzet van het groepspraktikum.

1. De toets

Tijdens de cursus 1968-1969 werd reeds bij een van de eerste kollegebijeenkomsten medegedeeld, dat de toets over boek en kollegestof de vorm zou hebben van drie-keuzen-vragen. Bovendien werd aangekondigd, dat de studenten zelf het slaag/faal-kriterium van de toets moesten bepalen. Dit werd in overeenstemming geacht met de in de democratiseringsgedachte aanwezige be-

hoeft aan gedeelde verantwoordelijkheid. De studenten zouden – als groep – moeten aangeven hoeveel van de vragen 'men' goed moest hebben om nog net een voldoende te halen. Er werd toegezegd, dat het door de studenten aangegeven criterium zonder meer geldig zou zijn. Omdat deze aankomende studenten natuurlijk nog niet bekend waren met zelfs voor de hand liggende technische moeilijkheden van keuzetoetsen, werd hierover door drs. W. Wijnen (Werkgroep Onderwijsresearch te Groningen) een inleiding gehouden. Dit gaf de eerstejaars enig inzicht, met name dat op grond van toeval de 'gemiddelde student' 1/3 van het aantal vragen goed zou hebben. Het is interessant te vermelden dat men zo onder de indruk raakte van de moeilijkheden bij het vastleggen van het slaag/faal-kriterium, dat er stemmen opgingen dit criterium maar weer aan de docent over te laten. Dit laatste werd geweigerd omdat m.i. de docent niet principieel beter dan de studenten in staat is een korrekter criterium te kiezen. De afgesproken procedure verliep als volgt:

Tijdens het kollege werden op regelmatige tijden voorbeelden gegeven van toets-items. De studenten konden op deze wijze nagaan welke aspecten van de aangeboden stof belangrijk genoeg waren om in de toets te worden opgenomen. De toets werd twee maal, kort na elkaar, afgenomen, zodat de studenten die de eerste keer gezakt waren nog een herkansing kregen om alsnog tot het groepspraktikum te worden toegelaten.

Nadat op de toets-dag de student de opgaven had gemaakt, en zo de moeilijkheid van de toets aan den lijve had ervaren, gaf hij op zijn toetsformulier aan hoeveel vragen naar zijn mening door 'de' student goed beantwoord moesten zijn om nog net het cijfer 6 te krijgen. Het gemiddelde aantal (afgerond naar beneden) gold als criterium. De differentiatie van de cijfers (van 0 tot 10) werd aan de docent overgelaten. (In het cursusjaar 1969-1970 werden helemaal geen cijfers meer gegeven, en kon de student slechts slagen of zakken. De differentiatie wordt daarom verder buiten deze beschouwing gehouden). Bij eventuele eliminatie van vragen zou het door de studen-

ten gegeven criterium naar verhouding worden verlaagd.

Toets I bestond uit 39 drie-keuzevragen. Voordat de toets werd afgenomen had ik als docent 'op ouderwetse manier' voor mezelf een criterium vastgesteld op 22 van de 39 vragen. Dit criterium had ik niet bekend gemaakt.

Toets II, de herkansing, bestond uit 51 drie-keuzevragen, sommige identiek aan die uit I, andere parallel, weer andere geheel nieuw; dit alles volgens een van te voren opgesteld plan. Norm van de docent voor II: 28 van de 51 goed.

Na afloop van elke toets werd over de gehele groep (T) van deelnemende studenten het gemiddelde criterium berekend en de gemiddelde skore. Dit werd ook gedaan over enkele sub-groepen (Mannen, M; Vrouwen, V; en de gezakten in I, die de toets in II hebben herhaald, H). De resultaten zijn samengevat in tabel 1. Hierbij zij opgemerkt, dat T niet gelijk is aan het aantal deelnemers, omdat niet iedere student een criterium had opgegeven.

Het beoordelen door de studenten

Meestal is een van de vragen, die bij het discussiëren over democratisch onderwijs opkomen, of de studenten zelf, als betrokkenen, 'eerlijk' kunnen bepalen of ze voor een onderdeel slagen of falen. Het was met enige huiver, dat de belofte – het door de studenten vastgestelde criterium zal ongewijzigd gehandhaafd worden – was gegeven. De resultaten laten echter zien, dat de twee criteria vastgesteld door de twee studentengroepen (I en II), in percentage van het totaal aantal vragen elkaar niet veel ontlopen, en telkens iets zwaarder zijn dan het vooraf door de docent opgesteld criterium. De criteria liggen ook erg 'redelijk', nl. tussen 55% en 59,3%.

De korrelatie tussen criterium en skore is wel positief. D.w.z. studenten, die lager presteren, zijn – als groep – geneigd de norm lager te leggen dan de 'betere' studenten. Dit wordt onderstreept door het gemiddelde criterium van de H-groep, dat zowel in I als in II net iets onder de norm van de docent ligt. Het is echter waarschijnlijk, dat

Tabel 1
Toets eksperimentele methoden 1968-1969

I	Kriterium		Skore		Korrel.	Aantal drie-keuzen items 39 Interne consistentie toets .78 Kriterium docent: 22 items goed = 56,4% Gemidd. krit. groep 23,14 = 59,3% Aantal deeln. stud. 132 Aantal onvoldoendes 19 = 14,4%
	Gemidd.	Stand. Dev.	Gemidd.	Stand. Dev.		
T = 122	23,14	2,89	28,41	5,26	.406	
M = 73	23,33	2,88	29,11	4,59	.457	
V = 49	22,86	2,87	27,37	5,96	.342	
H = 15	21,13	1,59	18,93	3,11	.128	

II.	Kriterium		Skore		Korrel.	Aantal drie-keuzen items 51 (Aantal geëlimineerde items 5)* Interne consistentie over 51 items .61 Kriterium docent over 51 items: 28 = 55% Gemidd. krit. groep 29,3 = 57,5% Aantal deeln. 55, waarvan 18 herhalers Aantal onvoldoendes: 17/55 = 31% Bij herh. 9/18 = 50% Bij niet-herh. 8/37 = 21%
	Gemidd.	Stand. Dev.	Gemidd.	Stand. Dev.		
T = 53	29,32	5,27	27,74	5,05	.183	
M = 21	29,48	3,76	27,71	5,30	.312	
V = 32	29,22	6,03	27,75	4,94	.135	
H = 18	27,94	5,80	24,72	4,72	.379	

* Bij II is de gemiddelde skore berekend over de 46 items die overblijven na eliminatie.

dit een 'natuurlijk' gevolg is van de moeilijkheids-ervaring. Het is onwaarschijnlijk dat dit een 'be-raamd' effect is. Zou dat het geval zijn, dan zou men verwachten, dat de korrelatie van de totale groep bij I lager is dan bij II, omdat toets II de laatste kans bood dit jaar te slagen. De T-korrelatie bij I is echter .41 en ligt daarmee beduidend hoger dan de T-korrelatie van .18 bij II. De vrees dat studenten met lagere prestaties de groepsnorm op belangrijke (lees: 'oneerlijke') wijze zouden verlagen, wordt hiermee voor een groot deel weggenomen. Nog aantrekkelijker is het resultaat, dat de korrelatie tussen 'skore' en 'kriterium' niet erg hoog is.

Uit de tabel is verder af te lezen, dat het percen-

tage geslaagden op I iets gunstiger ligt dan op II. Dit is te begrijpen, als men aanneemt, dat in het algemeen de 'betere' studenten geneigd zijn eerder aan een toets deel te nemen dan de zwakkere broeders. Overigens blijken beide toetsen redelijk gelijkwaardig, omdat de lagere prestaties op II vooral veroorzaakt worden door de 18 'herhalers', van wie er ook bij de tweede afname 50% onvoldoende presteert.

Voortzetting van het eksperiment

Deze ervaring met de toets in 1968-1969 was mede aanleiding tot het principebesluit om de eerstejaars van de cursus 1969-1970 zelf te laten beslissen over het kriterium van slagen voor alle

onderdelen in het (hergestructureerde) propedeuse-jaar. In het algemeen zou de vorm van toetsen en de inhoud van de vragen onder de verantwoording van de betreffende docent vallen; de grens tussen falen en slagen zou echter de verantwoordelijkheid worden van de groep. In vergelijking met het jaar ervoor was het delegeren van deze verantwoordelijkheid dus geen uitzondering, maar regel! Omdat in het cursusjaar 1969-1970 het programma experimentele psychologie geen essentiële verandering had ondergaan met betrekking tot het jaar daarvoor, is het interessant na te gaan of de positieve ervaring zich over dit nieuwe cursusjaar zou uitbreiden.

Toch waren er enkele veranderingen. De belangrijkste wijziging in vergelijking met het jaar ervoor is natuurlijk, dat de eerstejaars studenten 1969-1970 in veel grotere mate via discussies in groepen en via de vertegenwoordiging van elke groep in de beleidsbepalende *propedeuseraad*, bij het onderwijsprogramma betrokken waren. Hoewel zij zich met hun nieuwe verantwoordelijkheid zeer onwennig voelden (dit is overigens geen onwennigheid, die tot de eerstejaars beperkt bleek), voelden zij de uitnodiging om het criterium van de toets vast te stellen niet als een verrassing en nog minder als een gunst. Er werden dan ook geen stemmen gehoord, die deze verantwoordelijkheid weer terugverwezen naar de staf (zoals die een jaar eerder wel voorkwamen). Een tweede belangrijk verschil met het voorafgaande jaar bestond hieruit, dat de eerstejaars toegang hadden tot het verslag van de gang van zaken bij de toets van 1968-1969 (Bonarius e.a., 1969). De groepsvertegenwoordigers en sommige andere studenten hadden dit verslag gelezen (het was hun overigens ter lezing aanbevolen!) en het is niet na te gaan of de kennis hiervan bij een belangrijk aantal tot een bepaalde onderlinge afspraak heeft gevoerd. Tenslotte dient te worden vermeld, dat in 1969-1970 reeds bij de eerste afname twee parallelvormen van de toets werden gebruikt, die 'om-en-om' werden uitgereikt. De gezakten van de eerste afname kregen bij de herkansing de andere vorm van dezelfde toets, waarvan inmiddels op de eerste afname het slaag/faal-criterium

was vastgesteld. De resultaten, die in tabel 2 zijn samengevat, hebben dan ook betrekking uitsluitend op de eerste afname, en wel over 109 deelnemers aan toets A en 108 deelnemers aan de paralleltoets B. Beide toetsen bevatten 39 driekeuze-vragen. De resultaten van A en B laten zich zo tamelijk direkt onderling vergelijken alsmede met toets I van 1968-1969 (Tabel 1).

De studenten in 1969-1970 skoren gemiddeld een tweetal vragen minder goed dan het jaar ervoor. Ligt dat aan het nivo van de opleiding, welke zou zijn afgenomen bij de toegenomen democratisering? Aan de onrust welke de ver doorgevoerde democratie voor het alledaagse werk meebrengt? Of aan de veranderde belangstelling van de studenten? Het zijn vragen, die op grond van het materiaal niet goed beantwoord kunnen worden. Het is echter goed, dat ze gesteld worden!

Vergeleken met I ligt het *gemiddelde criterium* voor de Totale groep in A en B bijna onveranderd. Dit zou erop kunnen wijzen, dat de toets als zodanig niet als moeilijker werd ervaren. Ook kan deze uitkomst als ondersteuning worden gezien voor de intrinsieke eerlijkheid van studenten, die al in het vorig cursusjaar werd ervaren: men is er niet uitdrukkelijk op uit zichzelf te bevoorstellen door het vaststellen van een lage kritieke grens. In feite zijn de korrelaties tussen het opgegeven criterium en de behaalde score van de Totale groep studenten en van de meeste subgroepen lager bij A en B dan bij I. Wel valt op, dat er een grotere spreiding bestaat van het opgegeven criterium: de standaarddeviaties bij A en B, ofschoon onderling weinig verschillend, zijn beslist groter dan bij I. Inspectie van het ruwe materiaal suggereert, dat tegenover een toename van het aantal zeer lage normen er een toename is van zeer hoge normen. Ook hier valt dus geen systematische obstructie te ontdekken!

Konklusies

Konkluderend mag men dus stellen, dat de gevolgde toetsingsprocedure niet minder 'streng' is geweest dan wanneer de docent zelf bepaalt wel-

Tabel 2
Toets eksperimentele methoden 1969-1970

A	Kriterium		Skore		Korrel.	Aantal drie-keuzen items 39 Interne consistentie toets .72 Krit. docent 22 items Gemidd. criterium 23,62 Percentage onvoldoendes 14,7% H = aantal gezakten = 16
	Gemidd.	Stand. Dev.	Gemidd.	Stand. Dev.		
T = 108	23,62	3,46	27,75	4,88	.353	
M = 63	23,78	3,71	28,08	4,88	.298	
V = 45	23,40	3,07	27,29	4,85	.444	
H = 16	22,81	2,90	19,81	2,70	-.060	

B	Kriterium		Skore		Korrel.	Aantal drie-keuzen items 39 Interne consistentie toets .68 Krit. Docent 22 items Gemidd. criterium 22,97 Percentage onvoldoendes 16,7% H = aantal gezakten = 18
	Gemidd.	Stand. Dev.	Gemidd.	Stand. Dev.		
T = 105	22,97	3,59	25,96	4,60	.250	
M = 68	23,00	3,66	26,09	4,58	.314	
V = 37	22,92	3,45	25,73	4,62	.126	
H = 18	22,17	3,06	18,56	2,11	-.160	

ke studenten slagen of zakken. Daar voor het vaststellen van het criterium geen vaste regels bestaan lijkt het aan te bevelen dit door de groep van studenten te laten vaststellen. Geschiedt dit in alle openheid en met coaching t.a.v. de technische aspecten van een toets, dan blijken eerstejaar studenten mondig genoeg met zijn allen een fair criterium vast te stellen. Onzekerheid en verantwoordelijkheid voor de te nemen beslissing wordt bij deze procedure, m.i. terecht, verplaatst van de individuele docent naar de groep studenten.

II. Het Groepspraktikum

Tot aan het cursusjaar 1968-1969 werd het experiment, dat de studenten in het kader van de opleiding eksperimentele methoden moesten uitvoeren en verslaan, door het staf lid tot in de details voorbereid. Meestal betrof het een onderwerp, waarin het staf lid zelf was geïnteresseerd.

Het werk van de studenten werd dan gezien als een vooronderzoek (zie b.v. Bonarius, 1966). De studenten werd het te onderzoeken probleem uitgelegd terwijl de vooraf bepaalde methoden uitgebreid werden besproken. De aanbieding van de stof geschiedde aanvankelijk aan de gehele groep van eerstejaars, maar toen hun aantal toenam van ongeveer 65 in 1964 tot 150 in 1967 werd het groepspraktikum gehouden in groepen van 50 studenten. Binnen zo'n groep voerde iedere student individueel het experiment uit, meestal met een of twee proefpersonen uit eigen kennisgeving. Men had aan de eisen van het praktikum voldaan na inlevering van een volledig verslag per uitgevoerd experiment.

Door de massale opzet was er weinig mogelijkheid tot discussie, ofschoon deze in principe wel werd aangemoedigd. Bij het groter worden van het aantal studenten werd de communicatie tussen docent en student steeds meer verlegd

naar de stencils waarop het materiaal van tevoren geprogrammeerd was. Juist in een vak als experimentele psychologie zou de student gekonfronteerd moeten worden met de problematische aspecten van het 'vertalen' van psychologische variabelen in observeerbare en meetbare gedragingen. Door de toename van het aantal studenten was er echter geen ruimte meer om deze problematiek indringend te bespreken. De motivatie van de studenten nam dan ook met het jaar af, hetgeen weer een wisselwerking had op die van de docent.

In de cursus 1968-1969 werd het roer omgegooid, met de bedoeling de motivatie en de betrokkenheid van de studenten te vergroten en zo een groter rendement te verkrijgen. Tijdens het kollege Eksperimentele Methoden werd de studenten gevraagd onderwerpen op te geven die zijzelf interessant genoeg vonden om in het groepspraktikum aan een experiment te onderwerpen. Dit verzoek leverde een 50-tal ideeën op:

Enkele voorbeelden hieruit zijn:

- relatie tussen behoefte aan sociale contacten en emotionele rust
- hoe reageert men in Nederland op demonstraties
- seksualiteit en geslacht
- creatieve begaafdheid en de vier psychologische typen bij Jung
- relatie tussen het houden van mensen en het houden van dieren
- verhouding mens-dier; heeft dit met seksuele verlangens te maken?

Uit deze ideeën werd een tiental geselecteerd, welke binnen twee weken in een praktikum van ongeveer 40 uren serieus zouden kunnen worden onderzocht en die tevens aanleiding gaven tot het opstellen van een hypothese. Anders gezegd, de ideeën moesten op korte termijn operationaliseerbaar zijn, en het betreffende experiment moest een hypothese-toetsend karakter hebben. Deze selectie vond plaats door de drie student-assistenten, die met de directe supervisie der eerstejaars zouden worden belast. Uiteindelijk koos elke assistent hieruit twee onderwerpen,

welke zijn belangstelling trokken, en de eerstejaars moesten zich op een van de zes onderwerpen inschrijven. Hieruit ontstonden 6 groepen van elk ongeveer 25 studenten, elk onder leiding van één student-assistent. De zes onderwerpen waren:

1. Invloed van muziek op leerprestaties
2. Reacties op onverwachte situaties
3. Gebruik van alcohol en reactievermogen
4. Technisch/wiskundig inzicht en geslacht
5. Geluidssterkte en geheugen
6. Langdurige geestelijke inspanning en concentratie.

Op suggestie van A. Bokhout, een van de student-assistenten, werden de groepen van 25 studenten elk weer onderverdeeld in kwintetten, bestaande uit (ongeveer!) 5 studenten. Elk kwintet moest over het 'groepsthema' een concreet experiment bedenken en uitvoeren. Dit betekende dat het probleem door de studenten zelf nader werd gedefinieerd, rekening houdend met de beperkingen die de operationalisatie aan psychologische vraagstellingen pleegt op te leggen. Tijdens het praktikum werden perioden, dat elk kwintet voor zichzelf werkte, afgewisseld met terugrapportering aan de groep van 25. Op deze wijze bleef men van elkaars onderzoek op de hoogte, en was het mogelijk vraagstelling en verwerkelijking op elkaar af te stemmen. Per kwintet werd een verslag geproduceerd over het eigen experiment.

Deze opzet van het groepspraktikum bleek goed te werken. De studenten bleken op enkele uitzonderingen na zeer geïnvolveerd. Bij de meeste kwintetten werd op creatieve manier gewerkt aan het konkretiseren en operationaliseren van de theoretische variabelen. De student-assistenten die voor de gehele gang van zaken binnen de groep verantwoordelijk waren, werden gekonfronteerd met diepzinnige fundamentele en technische vragen, die in de jaren ervoor nauwelijks de aandacht trokken als ze op initiatief van de docent werden aangestipt. Bovendien was het geen uitzondering, dat deze eerstejaars zelfstandig literatuur verzamelden. Gezien de plurifor-

mititeit van de onderzoekinkjes kwamen vele uitvoerende diensten, zoals typen en stencillen, welke vroeger van instituutswege werden verzorgd, nu neer op de hoofden van de studenten zelf. Zij hebben daar hard aan gewerkt. Andere staffleden dan die welke direkt bij de opleiding eksperimentele psychologie betrokken waren, werden 'lastig gevallen' met vragen om informatie, testformulieren en hulp bij de opbouw van apparatuur. De meeste eerstejaars werkten veel meer dan het vereiste aantal van 30 uur. Kortom, de motivatie van de studenten bleek bij deze aanpak veel hoger dan in vorige jaren.

Ook de positie van de student-assistenten en van de verantwoordelijke docent was prettiger geworden. In tegenstelling tot vorige jaren verviel de kontrolerende funktie bijna geheel. Tussen de groep en de student-assistent ontstond een vertrouwensband. De student-assistenten, mede door hun stimulerende wijze van optreden, kregen gezag. Bij de plenaire diskussies van hun groep, waarin men elkaar zeer direkt en soms zelfs fel en agressief op denk- en uitvoeringsfouten wees, vervulde de assistent b.v. de taak van vrederechter. De docent zelf, verlost van praktische organisatorische problemen, kon nu al zijn tijd besteden met het opwerpen van problemen, het bespreken van de ethische aspekten van psychologische eksperimenten, en het stimuleren van de groepen en kwintetten.

De gewijzigde opzet van het groepspraktikum is moeilijker in cijfers te waarderen dan de wijzigingen betrekking hebbend op de toets. De veelheid van onderwerpen, de verscheidenheid in kompleksiteit en de verschillen in de benodigde apparatuur sluiten de mogelijkheid uit met een enkele getalmatige indeks de groepen met elkaar of dit groepspraktikum met dat uit vorige jaren te vergelijken². De reakties in de 'wandelgangen' waren echter zeer positief. Dit bleek ook bij de diskussies over de herstrukturering van de sub-fakulteit en met name over die van de propedeuse-opleiding. De structuur van het groepspraktikum 1968-1969 stond voorbeeld voor de indeling van de eerstejaars in de kursus 1969-1970 in

groepen van 25, en in kwintetten. Deze eerstejaarsgroepen hadden elk een vertegenwoordiging in het subfakulteitsbestuur en de propedeuseraad, terwijl alle onderwijsaktiviteiten in eerste instantie ook binnen de groepen plaatsvonden.

Net als bij de bespreking van de Toets is het mogelijk om de verandering in de opzet van het groepspraktikum ook binnen het kursusjaar 1969-1970 te volgen. Wederom dient vermeld te worden, dat wat in 1968-1969 als een nieuwe aanpak bij het onderdeel eksperimentele psychologie werd geïntroduceerd, tijdens de kursus 1969-1970 zijn unieke aspekten was kwijtgeraakt; het nieuwe was eraf! Bovendien was, in tegenstelling tot het vorige jaar, de beoordelingsverantwoordelijkheid (wanneer heeft men aan de eisen van het groepspraktikum voldaan?) verlegd van de docent naar de groep. Het lijkt erop, dat dit een ongunstige uitwerking had op de kohesie en het onderlinge vertrouwen van de groepsleden. In principe is de idee, dat mensen elkaar zeggen, wanneer hun bijdragen tot het funktioneren van de groep onder de maat blijft, zeer aantrekkelijk. In de praktijk schijnt ze te hoge eisen te stellen aan de morele rijpheid en de persoonlijke stabiliteit van een groot aantal mensen, eerstejaars niet uitgezonderd.

Beschouwd tegen deze achtergrond is het begrijpelijk, dat in 1969-1970 het tevredenheidsgevoel in de groepen beslist lager lag dan tijdens de vorige kursus. De indruk bestond wel, dat het kreative nivo van de eksperimenten het nivo van het jaar ervoor haalde, evenals de werklust en de motivatie van driekwart der betrokken studenten. Meer dan een jaar terug werd het serieuze in een ludieke sfeer ingebed, hetgeen zich uitte in een ware wedijver om het verslag zo mooi mogelijk te 'versieren'. Verscheidene malen werd het verslag 'opgedragen' aan de fungerende student-assistent, en één groep belegde een feestelijke bijeenkomst bij de afsluiting van het groepspraktikum.

Konklusies

Konkluderende mag gesteld worden, dat bij het

aanleren van wetenschappelijk inzicht en technische vaardigheden, de interesse en de motivatie van eerstejaars studenten in belangrijke mate verhoogd wordt, indien zij meer persoonlijk bij het vaststellen van het onderwerp en bij het afwegen van mogelijkheden worden betrokken. Bij het sterk toegenomen aantal studenten in de sociale wetenschappen kan die betrokkenheid worden gerealiseerd door praktika in groepen van ten hoogste 25 studenten, onderverdeeld in kwintetten. Discussie binnen en tussen de kwintetten garandeert, dat belangrijke theoretische en technische problemen worden gesignaleerd, en - eventueel met behulp van b.v. een student-assistent - worden opgelost. Door de eigen verantwoordelijkheid van de studenten te stimuleren, blijken deze in staat te zijn praktische en organisatorische moeilijkheden te overwinnen. Hierdoor heeft de verantwoordelijke docent meer tijd vrij om zich aan zijn eigenlijke taak te wijden: het stimuleren van de wetenschappelijke ontplooiing van studenten. Vooral indien de groepsbijeenkomsten binnen een korte tijdsperiode plaatsvinden, en de docent kan steunen op een goed team van student-assistenten, leiden deze verbeteringen tevens tot een verlaging van de belasting van de docent.

Noten

1. De in dit verslag beschreven vernieuwingen zouden onmogelijk zijn geweest zonder de konstruktieve en zelfstandige bijdragen van Josette ten Have-de Labije, Adriaan Bokhout, Henk van Harten, Theo Schaap en Gezinus Wolters, die voor kortere of langere tijd student-assistent zijn geweest.

2. Belangstellenden kunnen echter bij de auteur het rapport HB-69-33 EX opvragen, waarin één van de uitgevoerde experimenten uitgebreid en in publikatie-vorm is beschreven. Dit verslag van REAKTIES OP ONVERWACHTTE SITUATIES geeft een indruk van het nivo der activiteiten welke in deze groepswijze opleiding is bereikt.

Literatuur

- Anderson, B. F., 1966. The psychology experiment. Belmont, California: Wadworth.
- Bonarius, J. C. J., 1966. Persoonlijke constructen als zinvolle beoordelingscategorieën. Hypothese, 1965/1966, 10, 70-80.
- Bonarius, J. C. J. e.a., 1969. Reakties op onverwachte situaties. Heymans Bulletin HB-69-33 EX. Psychologisch Instituut, Groningen.
- Verberk, A. J. A., 1969. Aktie democratisering van de subfakulteit psychologie te Groningen. De psycholoog, 4, 484-495.

Curriculum vitae

Na het beëindigen van zijn psychologiestudie te Leiden in 1962, studeerde drs. Bonarius anderhalf jaar bij prof. G. A. Kelly in Amerika. Sindsdien is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Instituut voor Algemene Psychologie te Groningen (hoofdtak: de theoretische en praktische inleiding in het wetenschappelijk denken). Daarnaast is hij als therapeutisch psycholoog verbonden aan het Bureau voor Gezins- en Persoonsvragen te Leeuwarden. Drs. Bonarius heeft in binnen- en buitenland gepubliceerd over psychotherapie, en over theoretische psychologie. Hij promoveert binnenkort op een proefschrift over beoordelingsschaalgedrag.